

X

A korcsmárosné, akár a fűrge ujjakkal pörgetett orsó, serényen térült-fordult. Vendégcsalogatónak feltűnően rövid szoknyát viselt, hegyes sarkú fekete cipőjének magas szára fölött erősen kidomborodott izmos lábikrája a testszínű feszes harisnyában.

Pedig a hétnek ezen a napján, szombaton, s annak is ebben a késő délutáni órájában, aligha volt szükség vendégcsalogatóra: amúgy is élénk volt a forgalom.

A férfinép egy része itt ülepedett le a koptatástól kifényesedett padok deszkáin, hogy földérintse búrágta szívét.

A bor, amit a korcsmárosné párától homályos literes üvegekben hordott föl a pincéből, savanyú volt, akár az ecet. Bizony elfacsarodott tőle az ízlelgető szája, és sírni lett volna kedve.

Nem kétséges, hogy az agyafűrt korcsmáros, akit elragadott a kor kereskedelmi szelleme, vízzel keresztelgette meg a borát odalent a pincében, ahol senki sem látta, senki sem ellenőrizte.

De az almából vagy hullott szilvából házilag főzött pálinka annál gyilkosabban égette a torkot. Alighanem abba is borsot szórt a korcsmáros kapzsi keze. Különben nem égetne annyira.

Sebaj! Keresztelt bor és borsozott pálinka mellett egyaránt agyon lehet ütni a télvégi napok fojtogató unalmát, s meg lehet hányni-vetni a közös bajokat, gondokat.

Szőlőt nem termeltek a falu határában. Csupán Mártonffy úr néhány déli verőfényes hegyoldalát állították be szőlőművelésre még a régi időkben. Pedig a gazdember erszényébe semmi sem gurítaná bőségesebben a

pénzt, mint épp a hegyek illatos leve. Ezt bizonyítja a két Küküllő völgyében települt községek példája is. Ott bezzeg téglából épült minden ház, magas falakkal, tágas ablakkal. Onnan szállítja a korcsmáros is a kelendő nedűt.

Múlt ősszel bőséges szőlőterméssel fizettek a gondosan megművelt hegyoldalak. Sok helyt okozott gondot a gazdának a must tárolása. Ám azért a bor idén is épp olyan drága, mint tavaly is azelőtt volt. Mintha összebeszéltek volna a szőlőgazdák: nem engedtek az árából az istennek se!

Legalábbis ezzel érvelt a korcsmáros...

Habár túljárt ő tíz szőlőgazdának is az eszén!

Annyira rászokott a siránkozásra, hogy már nem is tudott egyébről beszélni. Most is ott téblábolt Máthé András bá asztaltársasága mellett és ontotta a panaszait:

– Higgyék el, már nem sokáig bírom. S akkor bezárok! Bé én! Hát ki bolond ráfizetni az üzletre? Amellett se éjjele, se nappala az embernek. Nincs az az éccaka, hogy átutazó fuvarosok kétszer-háromszor rám ne zörgetnék az ajtót, ha már lefeküdtem. Mintha nekem nem kéne pihenni!

Maga is meg-megemelintette a poharát, koccintott. Sürgette az ivást. Persze abból potyázott, amit az italozók fizettek.

Hiába, így van az: minél serényebben gyűl a vagyon, minél jobban halmozódik a mód, annál inkább siránkozik a gyalgó ember. A korcsmárosról tudták, hogy a bőre alatt is pénzt rejteget. S még ő panaszodik a fáradtságra! Hiszen tokát eresztett magának, s a pocakja is kerekedőben. Pedig még fiatal ember. S né csak, a feleségének is szinte napról napra gyarapszik a fenéke. Úgy fel-felbillentgette a szoknyáját minden lépésre, hogy a férfiszemeket ugyancsak elbűvölte a látvány.

Ravaszdi ember volt a korcsmáros, tudta, melyik vendégnek milyen szavak nyerik meg a tetszését. Nem véletlen, hogy Máthé Andrásnak a községi tanácsra panaszkodott. A panaszt a bíróra is lehetett érteni. De ha a bírónak valamiképp a fülébe jutna, ki lehet magyarázkodni, hogy nem is a község atyjáról, hanem csak úgy általánosságban a községi tanácsról volt szó.

– Úgy felnyomta a tanács a korcsma árendáját, hogy ha a falu minden pénzt idehordana, akkor sem lehetne kihozni! Így nem mehet tovább!

Megsimogatta sötét bőré homlokán a fehéren rikító sebhelyet.

– Adják a korcsmát, akinek akarják, verje meg az isten! Azt csak én tudom, mibe áll nekem!

Kuri Pál is tudta, hogy a könnyelműen elejtett szó gyorsabban repül a madárnál. Sok jó cimborája volt neki a községi tanácsban, noha ő maga utolsó csepp vérig kitartott az új bíró ellen. Helyesebbnek vélte más irányba terelni a szavakat:

– Üsmerem én a szőlőtermelőket. – Minden szóra külön megremegett a tokája, s szemöldökét is összevonta. – Volt nekem egyszer egy szolgám az egyik faluból, ahol nagyba megy a bortermelés. Nem is tudom, miért fogadtam fel. Szolgának csak szegényt szabad fogadni, azt mondom. Ez az én legényem pedig csak világot akart látni s az itteni népet megismerni. Egyszer meglátogatta az apja, hallgassátok meg. Osztán bényit hozzám a pajtába. Ott volt egy halom gané az ajtó mögött, épp akkor akartam kihajigálni. De az én szolgám apja fitymálólág belérúgott. Mikor aztán kimentem, hallottam, hogy rajtam kacagnak a fiával. Hát ilyen ember, aki nem szegény. Ezek a szőlőtermelők erősen fifikusak. Szeretik a rendet.

Ahogy a mondat végére ért, rásújtott az asztalra, s gőzként sistergett belőle az önérzet:

– De már engem ne merészeljen kikacagni senki, mert én kitaposom a hasából a töltött káposztát!

Valahonnan hazavetődött néhány erdőlő munkás is. Azok a szomszédos asztalnál kínálgatták egymást, de sokkal csöndesebbek voltak Máthé Andráséknál. Néha egy-egy asszony jelent meg az ajtóban, édesanya vagy feleség, csak épp bekukkintott a nyíláson, s intett az ujjával.

Menni kellett, ha szegyenkezve is.

Egyetlen óra leforgása alatt már vagy hárman engedtek az intő ujjaknak.

A család résen volt, nehogy a korcsmáros erszényébe vándoroljon a nehéz erdőléssel szerzett pénz.

A távozók után mintha tágult volna az ivó. A hangot is egyre jobban ki lehetett eresztetni. Kacsaringós körmondatokba kényszerített köszöntők hangzottak el. Nyeltek a pálinkát féldecis adagokban; olykor elkapták a korcsmáros ujjását.

– Még egy porciót. De ne lötyyintsen vissza belőle, hallja-é, mert a túlvilágon abban fogják magát feresztetni, amit cseppenként visszaloccsint!

Máthék után bezzeg nem firtatott asszonyféle. Olyan nincs, hogy feleség oda merné dugni az orrát, ahol a gazda a jó cimborákkal, komákkal, barátokkal üritgeti a borospoharat.

Ők bort ittak. A tüzes pálinka csak reggel való, éhomra, amikor átmelegíti a vért.

Kuri belejött a mesélésbe. Segítségül hívta a karját is, gesztikulált:

– Aztán mind hívott az a szőlősgazda, hogy menjek el hozzá látogatóba, szívesen lát. Na, aztán...

– Én egy percig sem türtem volna, hogy diflamáljon!

A figyelem Máthé Andrásra irányult, a szemek úgy fordultak a hangja felé, mintha zsinóron rángatták volna őket. Máthé ültében is jó fejfel alacsonyabb volt társainál. Feje nagy, homloka boltozatos és dudoros, de a teste olyan kicsi, hogy alig látszott ki Kuri és Costin közül. A két nagy hájtömeg egyre jobban kiterjedt, valószínűleg elfolyt a keskeny padon. Máthét szorították, ő meg állandóan izgett-mozgott, nehogy lapossá préseljék.

Kicsi pöttömnyi ember, de annál nagyobb volt a hangja:

– Én kipenderítettem volna a szőlősgazdát a gallérjánál fogva! Úgy kidobtam volna, mint egy kupa lisztet!

Nekihevülve jobbra-balra döfködött a könyökével, s a szomszédok kénytelenek voltak arrább csúsztatni óriási ülepüket. Csupán akkor látszott még mozgásán némi emléke a heteken át tartó szenvedésnek, amikor botjára támaszkodva döcögött az utcán, imbolygó járással.

– Én kirúgtam volna! Mert ebben a faluban senkinek olyan rendes belsősége nincsen, mint az én Kuri komámnak! S még hogy őt merete diflamálni a gané miatt!

Gergely szemben foglalt helyet a nagybátyjával. Nagyot bólított. Teljesen igazat mond a bátyja! Mentől

nagyobb mennyiségű bor csúszott le a nagybátyja nyeldekklőjén, annál fényesebb lett a szavaiban kinyilvánított igazság. Máthé András bának még nem lett volna szabad bort innia, az orvos erősen tiltotta. De hát a barátjai beszéljék le? Hiába is óvnák. Máthé megsértődne, s csak harag lenne belőle.

A közbeszólás Kuri bát megakasztotta. Olyan ember volt ő, nehézkes, hájas fejével, hogy minden szó megzavarta a gondolatmenetét. Előbb kimeresztette a szemét, majd végül meglelte a beszéd elvesztett fonalát:

– Én nem rúgtam ki. Én olyan ember vagyok, hogy tisztelem a vendéget.

Erre Máthé felugrott, s könyöke szaporán dolgozott. Costin kénytelen volt elhúzódni, nehogy orrba üsse véletlenül.

– Hát én nem? Én tán nem tisztelem?

– Az a te bajod. Reád tartozik!

– De mondd meg, hogy én nem tisztelem?

– Ülj le, s ne hadonássz. Tiszteled, na. Én nem úgy értettem.

Máthé megnyugodott, Végigtörült vöröslő homlokán, s leült.

– Addig s addig, hogy egyszer fölkeredtem, s elmentem visszaadni a vizitet – magyarázta lassú hanglejtéssel Kuri. – Na, állj meg! – gondoltam. Benyitok én is az istállóba. Ott kezdem én is, gondoltam, ahol ő nálam. Hát tudjátok, mit láttam?

Costin Pavelnek fogytán volt a türelme:

– Mit láthat az ember egy istállóban? Állatot.

Kuri most már neki magyarázott a Máthé feje fölött:

– Éppen azt! Állatot? De hányat?

– Mondjad már na. Ne mind erőlködj, mint a bokor töviben.

– Hat darab szép, hizott ökröt! Azt biza! Hatot!

– Már azt hittem, hogy egy egész csordát – heccelte Costin.

Kuri belejött. Most már folyékonyan fűzte össze a mondatokat:

– Kérdeztem is tőle mindjárt: osztán hány hold földje van keednek? Na, mit gondoltok? – hordozta körül a tekintetét fölényesen.

Máthé ismét szorult, préselődött, s emiatt nyugtalanul vakarózott.

Felelet nem hangzott el, csak a szemek meredtek Kurira kíváncsian. Ő meg kívágta, akár a filkót a vasárnapi kártyázóban:

– Csak tíz hold, ide süssetek!

– Az a kérdés, hogy milyen föld – okoskodott Máthé.

– Az mindegy! De tíz hold után hat ökröt nevelni, hizlalni, a mégis túlzás! Meg is mondtam neki a véleményemet. Az a hat számos állat mindent felzabál, amit a föld terem.

Kuri bá maga elé merengett, mintha azóta is a hat darab ökör és a tíz hold föld talányán elmélkedne. Megcsóválta fejét, s enyhültebb hangon emlékezett:

– De a csak kacagott. Olyan volt a kacagása, mint a fakutyáé. Aztán legyintett lesajnálólag. Mármint hogy engem sajnált le. Mert nem fért a fejébe, amit kérdeztem.

– Hagyd a fenébe, inkább igyunk! – így Costin.

De Kuri koponyája mögött erősen motoszkáltak az emlékek:

– Na, de aztán, jóval később, kérdeztem egyszer a legényt, aki nálam szolgált: mit csinált az apja az ökrökkel. „Hát eladtuk!” – felelte. Nana, gondoltam, mégis megjött az esze az én emberemnek. „Jól is tettétek, okos gondolat volt – hagytam rá. – Osztán mennyit kaptatok értük?” Na, mit gondoltok?

Máthé közbeszólt:

– Attól függ, hogy mikor adták el. Ahogy járta a marha ára.

– Nem úgy van a! Hanem fogózzatok meg! Az az ember egy banival se kevesebbet zsebelt bé az állatokból, mint hatvanezret!

Costin fogai közül füttyülve süvített ki a levegő:

– Tyú, az ángyát nekie!

– Nálunkfelé tíz darab ökörért sem kaphat annyit az ember...

– Igen, mert azok ki voltak szépengetve – magyarázta Máthé.

Kuri egyre a hatalmas pénzösszeg fölött hüledezett:

– De hatvanezret! Mit is kezdhetett annyi pénzzel?

S mégis szolgálni adta a fiát! Süllyedjek el, ha nem boldok azok az emberek!

Némelyek gyanakodva pislogtak Kuri Pálra. Nem hittek neki. Hangzavar keletkezett, mindenki beszélni akart. Egyszer csak föl pattant Máthé András, belekapaszkodott a cimborája ujjatlan bundájába, mely módosan készült, zöld meg piros bőrszalaggal szegve, s ízléssel varrott tulipánminták ríkítottak rajta.

– Ide hallgass, komám! Te ismerős vagy a helyzettel!

Hát ebből meg mi akar kisülni? Kuri oldalt sandított mitugrász társára:

– Mit akarsz te a helyzettel? Én ismerem, az igaz. De mit akarsz vele? Sokfelé jártam életemben, ismerem a viszonyokat, akár a tenyereimet.

Máthé, mint valami ünnepi szónok, amilyen kicsi volt, olyan hangosan igyekezett túlkiabálni másokat.

– Ide hallgassatok, emberek! Kuri komám ismeri a helyzetet! Mondja meg ő: hát arrafele történhet olyasmi, hogy valaki hidat építsen s ne csak a magas pótadót vesse ki a lakosságra, de még közmunkára is kizavarja? Akkora rovatál nincsen még egy községben, mint nálunk! De ezt nem hagyjuk!

Kuri magába mélyült, kimondandó szavait fontolgatva. Nagy testén alig észrevehetően mozdított egyet. Akkor aztán nagy bölcsen, fontoskodó hangon megszólalt:

– Arrafelé egészen más a helyzet. Azzal kezdem, hogy ott nem két-három ember választja a bírót. Fő a közbizalom! Ott nem juthat szóhoz olyan ember, mint Szabó István. Ott kiűzik maguk közül a békebontót.

Máthé Andrásnak mintha eleven parazsat rejtettek volna a szeme üregébe. Még mindig lábon állva, hogy magasabbat mutasson, rázta az öklét.

– Összetöröm még a csontját is Szabóéknak! Emlékeztek, amikor földet adott el, hogy iskolába járathassa a fiát? Hát amikor perbe keveredett Kurival? Ott sem volt igaza! Hamis tanúkat állított, én mondom! – ütögette a mellét. – Vagy amiért urat csinált a fiából? Tíz úrért sem adnék egy darab földet! Kivált amilyen jófajta földeket Szabó elkótyavetyélt! Azt mondom, hogy az urak menjenek városra! Punktum!

Meredt szemek bámulták a fennen kiabáló Máthét.

A kicsi ember igazának bizonyítására erősen belecsimpaszkodott a nagy testű Kuriba. Olyan erővel rángatta, tépte Kuri bá cifrán varrott bundáját, hogy a másik inogni kezdett ültében. Most Mátyásba kötött bele:

– Miféle úr az, aki kupánként kúdulja össze a török-búzát? Ezt mondd meg nekem, komám! Ha bójön hozzám egy kúdos, szívesen odavetek neki egy kupa málélisztet. Már persze, ha tudom, hogy az illető becsületes. De Szabó Mátyás, ha kúdulni jár, vesse le magáról az úri gúnyát! Vesse le, s térjen a becsület útjára! Fizetek én képét a papnak, s fizetek a mesternek is. De egy doktort ne erőszakoljon reám senki! A doktornak nem fizetünk képét!

A cimbora egy rántással kitépte bundája szárnyát Máthé görcsös ujjai közül. S azt mondta, helyeslő fejbillentéssel:

– Senki sem fog fizetni, ne félj! Ki hatalmazta fel a bírót, hogy nekünk a pap s a mester mellé orvost is a nyakunkba varrjon? Ha pedig mi azt mondjuk, hogy nekünk nem kell, hadd lám, mit kezd Szabó Pista a doktor fiával?

Máthé úgy érezte, hogy a korcsmázó társak közhangulatát egészen maga mellé állította, kimondta a nagy szót, a súlyos vádat:

– Meg akart gyilkolni engem, hallgassátok meg, emberek!

Erre az is elhallgatott, aki mostanig beszélt. Figyelmesen, szomjasan csüggték a tekintetek a fakó arcon. Sokat suttogtak a faluban arról a bizonyos gyilkossági szándékról. De senki se tudta bizonyosan, mi történt s hogyan.

– Halljuk! Beszélj! – sürgette meg az a széles pofacsontú, keskeny bajuszú atyafi, aki Gergely mellett nyomta a padot, szemben Costinnal.

Máthé feléje fordult, s neki mondta:

– Még hogy én adjak alamizsnát annak, aki engem útlefél nélkül át akart küldeni a másvilágra!? Olyan isten nincs! Leszámolok én Szabó Pistával, mert ő küldte hozzám a fiát, hogy szép csendesesen kitessékelyen ebből a nyomorult földi életből.

– Arról beszélj, hogy volt! – kiáltott az iménti hang gazdája. – Lássunk tisztán, emberek! Igaz-é?

– Úgy van! Lássunk tisztán! – helyeseltek többen is.

És akkor Máthé, nagyot csavarintva az eszén, belekezdett a történetbe:

– Úgy volt, hogy amikor befordítottak a lovak az árokba azon a szerencsétlen éjszakán, hát nem mondom, folyt egy kicsit a vér a fejemből, s megütöttem a derekamat is. De nem erősen, csak egy kicsit. Aztán mondtam az asszonynak, aki sírt-rítt ijedtében, hogy: ide hallgass, te, nekem ne bógj, hanem hozzá! hamarjában egy keszkenőt, hadd borítsam a fejemre, mert kutyául folyik a vérem, én jól megjártam.

Kuri erősen fülelt. Ezt még nem hallotta. De nézte Gergely is a bátyját, hogy majd kiesett a szeme. Neki is új volt, amit az öreg mondott.

– Már éppen kereste az asszony a kendőt, amikor kopogtatnak az ajtón.

Mély csend. Kuri nem bírta elfordítani a tekintetét.

– „Lehet?” – mondtam a kopogtatásra. Nem tudtam elképzelni, ki jöhet hozzám olyan késő éjszaka. Már éjfél is elmúlhatott.

A történet érdekes volt, izgalmas. Gergely kissé kitártotta a száját, s úgy hallgatta. Akár valamikor a mesét. Ej, hogy kiokoskodta az ő bátyja! Hiába, olyan esze senkinek sincs a faluban, mint Máthé Andrásnak!

– Mit gondoltok, ki sündörgött bé?

– Nacsak. Szabó Mátyás. Ki más lehetett volna?

– Éppen ő ! Megnéztem merőn, s azt kérdeztem: „Téged ki küldött ide?” Mert tudjátok, csak úgy megjelent egyszerre, mint a halál.

Gergely mellett a széles arcú férfi felsóhajtott:

– Halljatok oda! Hogy mi meg nem esik a mai világban!

András bá folyékonyan beszélt:

– Ránéztem. Mire ő reszketni kezdett. S dadogott is az istenadta, mert félt, hogy belélatok a szívébe. „Jaj, András bácsi, így meg úgy, kedves jó András bácsi.” Úgy hízelgett, hogy jött, hogy leköpjem.

Körbehordozta villogó szemét, leste a hatást.

Visszafojtott lélegzettel hallgatták.

– Aztán ajánlgatni kezdte magát. Hogy ő kitanulta a mesterséget, tiszta rongyai is vannak, s engedjem meg, hogy kúrálgasson.

A mese hallatán Gergely kezdte türelmét veszteni. Sürgette:

– Ne kerekítsen akkora feneket neki! Mondja gyorsabban!

– Neked könnyű, mert nem a te életed forgott veszélyben!

– De ne mind húzza a szót!

Máthé képzeletét megsarkantyúzta a bor. Darálta:

– Én voltam a bolond, mert eszembe se jutott az első percben, hogy ezt a Szabó Mátyást csakis az apja küldhette hozzám. Azt meg éppen nem gyanítottam, hogy Szabóék gyilkosságra vetemedjenek! Na, aztán békötötte a mellemet, de olyan erősen, hogy ne tudjak szuszogni. A torkomat is jól megszorította azokkal a cernából való rongyokkal.

– Csoda, hogy meg nem fulladt – bizonygatta Kuri a többieknek.

– Meg nem fulladtam. De a torkomon úgy megszorította a kötést, hogy már meredt ki a szemem, s alig tudtam kinyögni, hogy: „Hamar, hamar Lidi nént, mert rögvest halál fia leszek!”

A mese véget ért. Nézett, mindenkit külön megsuhintott a pillantásával, mintha helyeslést várna.

– Így volt, Gergely is megmondhatja...

Kuri gyöngéden rátette karját a szaporán magyarázó emberke vállára, amitől az megtántorodott.

– Hát azt elfelejtetted, komám, hogy én is ott voltam – mondta csendesén, szinte szemrehányólag. – Úgy megszorította a nyakadat az a gyilkos, hogy már meg sem tudtál mukkanni. Ott voltam, láttam. Akár esküt is teszek reá! Addig s addig, hogy észbe kaptam, s elkiáltottam magam: „Fusson valaki gyorsan Lidi nén után, s hívja, mert szépen kimúlik az életből az én legkedvesebb komám!”

Gergely, mint a korcsmai asztalnál összeverődött társaság legfiatalabb tagja, közben eleget tett a reá háruló szent kötelességnek: csordultig töltötte a poharakat. S már emelni is akarta a magáét koccintásra, amikor Kuri köz-

bekarattyolt. Gergely visszatette a poharat maga elé, s figyelte a Kuri bá szavait. Azt viszont nem tűrhette, hogy valaki más magának tulajdonítsa bátyja megmentésének a dicsőségét.

Mostanig csak Ádám Jóskával váltott egy-egy szót, mert Ádám különben is gyérbeszédű ember volt. De ahogy Kuri befejezte, szükségesnek vélte gyorsan igazítani valamit a történeteken:

– Úgy igaz, hogy keed mind hajtogatta, hogy milyen nehezen szuszog a bátyám. Néztük, hogy nem kap levegőt s fulladozik. Akkor én felugrottam, s akár gyilkolni is képes lettem volna. Azt kiáltottam: „Na megállj, te elvetemült Szabó Mátyás! Szemet szemért, fogat fogért! Te megölted az én drága egyetlen nagybátyámat, de azért meglakolsz!” Hamar előkeríttem egy gyermeket, s szalasztottam Lidi nénért. Szentigaz! Tiszta dolog. Mintha most is látnám. Nem is felejttem el soha...

Kuri nehezen pislogott. Törte a fejét, hogy még mit lehetne tódítani.

A buzgó unokaöcs erősen tűzbe jött, s öklével fenyegetőzött:

– De ha ő k bátyám életére törtek, megmutatom, hogy a testi épségét veszem el valamelyiknek! Akár az öreg Szabónak, akár a fiainak! Ha ezer iskolát járt is az a Mátyás, az én eszemen túl nem jár!

Máthé komája vastag, kövér karjának súlya alatt le roskadt a padra. De olyan kevélyen ült s olyan edzett acélosan, mint akinek feje fölött valóban a legszörnyűbb ellenség kaszájának pengéje suhogott el. Nézte beszélő öccsét. Szemében a szeretet simogató fényei csillantak meg, s lelkében mélységes, forró hála dagadozott. El is várta Gergelytől, hogy bosszút esküdjön Szabóék ellen a merényletért, az ő véérért. Ilyen öccse sincsen mindenkinek! Ilyen férfi, mint ez a Gergely, nem terem minden bokorban! Gergely nem hagyja az igazságot!

A halálveszedelem környékezte férfi meleg hangon bizonygatta:

– Gergely olyan ember, hogy meg is esküszik az igazságra, ha kell!

De ezt a kitüntetést nem tűrhette Kuri. Tízkilós fejét előretolta az asztal fölé, s kiáltott, általános figyelmet, keltve:

– Hát én nem esküszöm meg, mi? Meg én! Hát a baglyot ki látta meg az ablak párkányán? Nem én? Az én drága András komámat maga az úristen sem ölheti meg, amíg én élek, nemhogy Szabóék! De a baglyot, azt te nem láthattad, mert magadon kívül voltál. Én azonban a tulajdon két szememmel láttam!

Kezdődött a parázs vita a bagoly fölött. Máthé ismét talpra szökkent, s ütött egyet a mellén, persze óvatosan, mert még érzékeny volt:

– Tán azt képzelitek, hogy én megvakultam?! Sze nekem is van szemem! Ott ült a bagoly az ablak párkányán, s széttárta azt a bestelen nagy szárnyát. A szeme pedig éppen olyan volt, mint két zsebbéli óra! De hogy vijjogott! S mind csak engem nézett, guvadtt szemekkel! De nem ijedtem meg tőle, bátran farkasszemet néztem vele. El is repült!

Hogy ezt a dicsőséget is elvitatták tőle, Kuri bá felindult, és sértődötten lenyomta a padra Máthét. Keményen a szemébe nézett:

– Ki mentette meg az életedet? Gergely vagy én? Felelj?

A kis ember megérezte a helyzet feszültségét. Pillanatra elakadt a szava, hökkenten bámult Kurira. Aztán engesztelni próbálta:

– Köszönöm nektek, cimborák. Köszönöm...

De a kéz keményen markolta a koma gallérját, s szorította:

– Ne köszönj semmit! Az ember a komájáért akár a tűzbe is belégázol! Én meg is esküszöm, ha kell! De ki mentette meg az életedet? Válassz!

Máthé szorult. Gergely bizalommal nézte, biztos volt a választásban. Már-már kitört a háborúság az életmentés fölött, mert Kuri nem tágitott, nem hagyta a maga részét, szorította Máthé gallérját, az meg szaporán nyelte a nyálát.

Ki tudja, milyen veszekedés s talán örök harag robbant volna ki köztük, ha a korcsmárosné meg nem menti a kényes helyzetet.

A korcsmárosné a hátsó ajtón libbent be, s egyenesen Máthé András bá füle mellé hajolt. Félhangosan súgta neki, de mások is hallhatták:

– András bá!

Az öreg hátranézett, s örvendett, hogy nem kell felelnie a forrófejű Kurinak, legkedvesebb cimborájának:

– Mi bajod?

A menyecske rejtelmes arccal suttogta:

– Hívatják...

No, még csak ez kellett! Máthé szentül hitte, hogy a feleségét indította útnak a gyöngéd féltés, az ura egészségéért virrasztó aggodalom. Előkotorta támaszkodásra használt botját az asztal alól, s miközben Kuri kedélyesen röhögött, gyilkos méregbe gurult: kicsin múlt, hogy botjával rá nem suhintott a korcsmárosnéra.

– Az asszony? Hát ki merete húzni a lábát a küszöbön, hogy utánam vizslasson? Hova jutunk, ha már meg merészeli tenni, hogy értem jöjjön a korcsmába, amikor én a legkedvesebb cimborámmal...

A menyecske könnyedén megragadta a kalimpáló botot, s együtt kacagott Kurival.

– Mondd meg neki, hogy menjen haza, s ne kerüljön a szemem elé, mert jobb lesz neki!

Avval visszaheppent a fapadra; sikerült a botját is kirángatni a menyecske kezéből. Nagy szeretettel ölelte magához a görbe szerszámot, s megsimogatta sima fogantyúját. Jó kemény kézbeli volt.

A korcsmárosnénak már a könnye is csorgott nevetében.

– Ne legyen bolond, hallja-é! Sze nem is a felesége hívatja!

– Az más. Így már egészen más – csillapult le András bá. – Csodálkoztam is, mert a feleségem engem nem kereshet. Az nem úgy van szoktatva, hallgassátok meg. Az én feleségem tudja, hogy mihelyt utánam meri indítani a lábát, abban a szent helyben törik a dereka! – magyarázta büszke önelégültséggel a társainak. – De ha más hívat, az egészen más! Hát osztán ki? – nézett kérdőleg s homlokát ráncolgatva a korcsmárosnéra, aki rnég mindig a hasát fogta.

– Az ügyvéd! Menjen ki egy kicsit, azt üzente.

Máthé arcán kiült a riadt döbbenet.

– Bolondot akarsz járatni velem? Várj, még messze van április!

– Bizony isten! – fogadkozott a korcsmárosné, most már komolyra vált orcával. – Deák ügyvéd úr üzente, hogy lépjen ki egy percre!

A férfinak torkán szorult a szó, s hidegen áramlott benne valami. Nem szerette ő azt, ha ügyvédféle keresi. Sokat perelt hajdanában, zsákkal hordta a pénzt az ügyvédeknek, még egy darab földcskéje is elúszott a perköltségek miatt. Szaporán pislogott, gondterhelt homlokát lesütötte, mintha töprengene, hogy mitévő legyen. Majd hirtelen fölszegte a fejét:

– Engem hívat? Éppen engem? Hát ki vagyok én? Jöjjön bé az ügyvéd ide közénk, neki is jut egy kortyintás bor. Helyet is szorítunk neki!

A menyecske kirtartott:

– Ne sokadozzon. Azt mondta, hogy siessen!

– Én pedig azt üzenem, hogy jöjjön bé közénk! – De azért közben kikászálódott az asztal mellől, s még Kuri is segített neki, hogy fájós lábát kiemelhesse a pad mögül. Prüszkölt, morfondírozott. Erősen izgatta, hogy mit akarhat vele Deák. Gyengék voltak a lábai, nehezőre esett a járás, fáj a dereka is, ha fordítani próbálta. Szántszándékkal húzta az időt.

A menyecske perdült, hogy választ vigyen az ügyvéd úrnak, lábikráit csak úgy csapkodta a hintázó szoknya széle. Gergely rajta felejtette a szemét, s hosszasan figyelt. Pödörített a bajuszán, s hamisan mosolygott.

De Máthé is szaporázott ám az asszony után.

– Állj meg, te tűzrevaló! Ne mondj semmit! Úgyis ki kellett volna már mennem.

*

Deák Attila, fején bársonyos szőrű kucsmájával, melyet jó mélyen a fülére húzott, szapora, ideges léptekkel járkált föl s alá a korcsma előtti útszakaszon. Hogy miként került ide, csak ő tudta volna megmondani.

A korcsma izzadt, homályos ablakain kivetődött a lámpa elmosódó fénye, s miközben az udvar felé kacsingatott, kerülgette a tócsákban megcsillanó fénypász-

mát. Fejét mélyen besunyta a nagykabátja prémgallérjába, s kezét, noha bőrkesztyűt viselt, elrejtette a zsebében.

Amint észrevette a korcsma udvarán kifelé botorkáló árnyékot, feléje sietett, s előzékenyen nyújtotta a kezét.

– No, csakhogy fölépült, András bácsi! – kedélyeskedett.

Máthé lelke tele volt gyanakvással és zavarral. Nem tetszett neki, hogy az ügyvéd barátságosan nyúlkál feléje. S az sem, hogy olyan fülbemászó a hangja. Tudta jól, hogy ilyenkor a zsebe felé sandít.

A botot jobb kezében szorongatta. Óvatosan lépett, mert nemcsak a lábai voltak gyengék, az udvar is sáros volt és síkos. Ahogy kilépett a sötétbe, szinte semmit sem látott. Csak a hangot hallotta. A hangok pedig ösztönszerűleg bizonyos mozdulatokat kényszerítettek ki belőle: legelőbb a füttyköst tette át jobb kezéből a balba, aztán a kucsmáját kapta le, s azt is odafogta a bot kampója mellé. Így készült elő a kézfogásra.

– Hála legyen annak a felséges jóistennek, nagyságos ügyvéd úr, immár elmúlt a baj. Illetve a neheze – mondta illedelmes hangon. – Aztán élünk, ahogy lehet. Mint a szegény ember, tetszik tudni...

Na, azért egy Máthé sem szorult még a más kenyerére – vélte magában az ügyvéd. Ha nem is a legmódsabbak közül valók, de van néhány hold föld a talpuk alatt. Ne játssza hát neki a szegény embert!

– Hallottam, hogy nagybeteg volt – szánakozott mégis. – Épp meg akartam látogatni. De örvendek, hogy elhagyta az ágyat. – S megragadta az öreg karját. Az utca túlsó szélére hurcolta.

Máthét mintha kötélén rángatta volna, egyre kevésbé tetszett neki a bizalmaskodó hang.

– Beteg voltam, igaz. De a semmi. Nem is érdemes beszélni róla...

– Nana. Én az ellenkezőjét hallottam!

– Egy kicsit megütöttem magam. De hát mi az egy magamfajta embernek? – nevetgélt kényszeredetten. – Rossz fejsze nem vész el, tetszik tudni, ahogy mondják. Én olyan ember vagyok, belőlem bottal sem lehet kivenni a lelket. Egy kicsi betegség, a semmi...

– Jó, ha ilyen könnyedén fogja föl – kedélyeskedett Deák is. – Én úgy hallottam, hogy szinte meghalt. Bizony, az ember sohasem tudhatja, mikor s honnan zúdul rá a baj!

Máthé engedett, hadd legyen igaza az ügyvédnek is. Minek ellenkezne vele?

– Olyanformán. Valahogy úgy – futott össze a nyála.

– Hát hogy történt? Beszélje el nekem. Hadd halljam a maga szájából. Annyi rosszat hall az ember mindenfelől...

Megijedt András bá a szavaktól. Mit hallhatott az ügyvéd? Tyú, ha az ő rmester úr fülébe is eljutott az ő hangos fogadkozása! Bizony, ő senki előtt sem titkolta, hogy soha többet, még ha a szentek parancsolnák is, haza nem szállítja az ő rmestert! S hogy milyen pokoli kínokat állott ki a bíró igazságtalansága miatt!

Bizonyos, hogy az ügyvéd visszamondja az őrmesternek, amit kiejt a száján. Erre számítva s mintegy jóváteendő egykori felelőtlen kijelentéseit, megbékélten magyarázta:

– Én voltam az oka az egésznek. Igazán senkit sem hibáztathatok. Sze az ő rmester úr ott sem volt, amikor a baj megtörtént. Még az a szerencse, hogy nem volt ott! Neki is baja eshetett volna, milyen mélységesen mély árok az! Ki vette volna a lelkére, ha egy olyan fontos hatósági személlyel valami hiba esett volna? Tetszik látni, így jár az olyan ember, akinek az esze más irányba kalandozik, mint a lova lába...

Na, ezt mondja vissza az ő rmesternek! S Máthé szinte boldog volt és elégedett, hogy alkalom adódott erre a ki nyilatkoztatásra.

– Hallottam, hogy a ló megdöglött.

– Meg az! Kimúlt. A bőrit elvitték a cigányok.

– Milyen kár – csóválta fejét sajnálkozva az ügyvéd.

– Kárnak kár, az igaz. De hát kit hibáztassak? Én vagyok az oka, én egyedül, senki más!

Egyre nyugtalanabban próbált az ügyvéd arcába fűrkészni. Sötét volt, elég fekete este, s nem sokat láthatott. De mit akarhat ez tőle? Hacsak nem az ő rmesterrel főztek ki valamit!

– Az immár az én károm. Mármint hogy a ló. Attól még megleszünk valahogy, ha isten segít.

Deák egyre sajnálkozott.

– Szerencse, hogy maga felgyógyult. Ez a fő! Mégis csak ügyes orvos ez a Szabó fiú. Érti a mesterségét!

Máthé úgy érezte, hogy a lába hínárba csavarodott, s valami húzza lefelé, ismeretlen mélységekbe. Alig volt lelkiereje kinyögni:

– Az igaz... Érti a dolgát, meg kell adni... Ügyes, az igaz... – No, lám, izzadt bele a gondolatba, miféle csapdát állítottak neki? S nézte a földet eltűnődve.

– S maga megfizette neki a kezelési költséget?

Ahá! Hát kibújik a szeg a zsákból! Ezért keresi az ügyvéd!...

Máthé András fejébe vakító világosság lobbant. De meg is hökkent, annyira, hogy szinte leszédült rossz fájós lábáról.

Nagy fifikusok azok a Szabóék. Újabb kaptányt próbálnak a lába elé lopni, hogy belelépjen. De olyan nincs, hogy csapdába essék! Az ő eszén nem fognak ki!

Ki tudja, mennyit számít fel az orvos a sok kötözésért, a mindennapos látogatásokért. S hozzá kell még kalkulálni az ezután felmerülő ügyvédi költségeket...

Végül az egész vagyona elúszik!

Máthé a megsemmisülés szélén érezte magát, s már-már zuhanni készült le azon. Szédült.

A fejében kigyúlt világosság mindenekről lerántotta a leplet, s fényével behatolt az emberi cselekedetek gyökeréig. Tehát az orvos azért jelentette ki többször is, hogy nem tartozik neki semmivel! Egy lyukas banival sem!

Csaláteknek szánta Szabó Mátyás a semmit, hogy aztán ügyvédkézre adja, s azzal is szaporítsa a költségeket! Keringett körülötte a tavaszi párák dunyájában szunyadó este.

Már az után kutatott emlékezetében, hogy vajon vannak-e tanúi Szabó Mátyás kijelentésére. Nem emlékezett biztosan. De ha kell, Gergely vagy Kuri koma akár eskü alatt is bizonyítja...

Próbáljon csak perelni Szabó Mátyás!
Hiába, igazi körmönfont ellenségek azok, hogy a sátán
borítva lepedőt valahányra.

Görcsösen markolászta a botja kampóját.

– Megfizettem én becsülettel nekik. Mindent! – hö-
rögte száraz torokkal.

A kategorikus válaszon viszont az ügyvéd lepődött
meg, s pillanatra el is veszítette a biztonságát. Hiszen az
ő tudakozódásainak, óvatos földérítésének eredményei egé-
szen mást mutattak. Kicsit elgondolkozott.

– Meg? – kérdezte tétovázva.

– Meg! – felelte a másik annál szilárdabban.

Deák kesztyűs kezével dörzsölgette a homlokát.

– Akkor lehet, hogy valami egyébért, akarja perbe
fogni magát...

Szinte céltalanul szölte el magát. Úgy látszik, azok,
akiktől az értesüléseit gyűjtötte, nem tudnak mindent...

De Máthé ettől még jobban megszedült, s már a botot
is hiába markolászta: nem nyújtott az neki semmi tá-
maszt. Kivert rajta a verejték:

– Engem? Perelni?

– Magát! Éppen magát!

Nagyot nyelt, összezavarodott minden a fejében. Resz-
ketett egész teste, s hol forróság, hol hideg bujkált a bőre
alatt, de azért csak vállat rándított fitymálva:

– Hát csak pereljen! Én nem tartozom neki semmivel.

De hátha félrevezeti őt Máthé – fogott gyanút az
ügyvéd. Elvesztette a türelmét, amellyel mostanig kerül-
gette. Rá kell térni a tárgyra, persze azért nem egészen
nyíltan...

– Azt kell tisztázni, mit csinált magával az orvos. A
kezelésnek is megvan a díja, többet nem kérhet. Hiába
áll elő utólagos követelésekkel.

Máthé sietett bizonykodni:

– Jóformán nem is csinált semmit. Eljött mindegyre,
s bekötözött. De mi nem is hívtuk, magától jött. Azért ő
nem számíthat föl semmit!

Deák szinte ingerülten tette föl a kérdést:

– Maguk haragban vannak, ugyi?

Máthé megbotránkozást színlelt:

– Hogy volnánk haragban? – hőkölt meg. Jaj, te fennvaló nagy ég, hogy omlanál rá erre a cudar világra! Szabóék miatt szerencsétlen, zaklatott az ő élete! Egy perc nyugtot nem hagynak neki! – Még azt se mondtuk soha egymásnak, hogy: „Te, tedd arrébb ezt a gyufaszálat!” Soha nem vétettünk mi egymás ellen semmit. Miért volnánk haragban?

De az ügyvéd alaposan megforgatta; mindent tudott, puhatólózása alapos volt:

– Hát a bíróválasztás? Az semmi?

Annyira összekuszálta benne a dolgokat, hogy a saját gondolatai közt sem bírt tájékozódni. Honnan tud ez mindent? S honnan veszi, hogy Szabóék perrel akarják piszkálni őt? Mert ha Deákhoz folyamodtak volna, akkor azt is tudnia kellene, hogy miért akarják perelni. Nem tiszta a dolog. Lehet, hogy a kollégájától orrintott meg valamit. Ej, csavarosak és kifürkészhetetlenek a ügyvédek útjai!

– Az úgy volt, kérem – szívta tele magát levegővel s ötlöt-hatolt. – Úgy volt, nagyságos ügyvéd úr, tetszik tudni, én az igazat mondom. Szakadjon reám a csillagos ég, ha nem ez a színtiszta igazság! Az igaz, hogy sem én, sem mások, még sokan, nem akartuk bírónak Balázst. De ha már meglett, hát isten éltesse. Mi békességben élünk. A bíró miatt nincs köztünk harag.

Deák szívta a fogát, s halkán sziszegett. Lám, lám, a róka óvatos lett, elkerüli a csapdát. Máthé néhányszor már megégette a kezét, s most vigyáz magára. Átkozott agyafürt paraszt! Letagadná ez az istent is az égből.

– Pedig az orvos perelni akarja magát, higgye el nekem...

András bá benyúlt a kucsmája alá, túrta a haját, fel volt háborodva. Kínos ügy! Keservesebb a kiállott testi szenvedéseknél!

Per! Ügyvéd! Bíróság! Jaj, hogy a tűz lángja emészténé meg ezt a cudar világot!

– Hadd pereljenek – próbált nyugodt maradni s fölényességet mutatni. – Nem tartozom én neki egy bannival se!

Még holnap pénzt kerít a föld fenekéből, s elküldi nekik...

Váltott az ügyvéd esze, s bár az első csapdát kikerülte a vén ravaszdi, már tolt oda neki a másodikat. A hideg bebújt a nagykabátja alá, egyre hűvösödött a télvégi este. Olykor összekoccantak az ügyvéd fogai, de azért kitarzott. Azt mondta:

– Nemes emberi vonás, ha maga ilyen álláspontra helyezkedik. Bezzeg ő k nem ilyenek magával szemben! Szabóék megfojtanak magát egy kanál vízben!

Ezt el is hitte András bá, de nem szólt. Hagyta, hadd folytassa az ügyvéd.

– Bosszút esküdtek maga ellen. Én ugyan nem beszéltem velük, de a szándékot nyilvánvalóan mutatja a följelentés.

Máthé hüledezett, a szívét fagyosság környékezte. Vacogott a foga:

– Miféle följelentésről tetszik beszélni? – dadogta magánkívül.

– Fél füllel hallottam bent a városban, az ügyészségen...

– Ők? Engem? Feljelentettek?

Hihetetlenül hangzott. Máthé meg volt rökönnyedve, s már azt sem tudta, rossz álmot lát-e vagy csakugyan valóság, hogy ő az ügyvéddel beszélget a szennyes hólével átítatott utcán.

– Ahogy mondom. Valamiféle rágalmaszást piszkálják magát...

Máthé szurkált a botjával, szilárd hely után tapogattott, mert erősen megtántorodott imént. Mit tudhat az ügyvéd? Mit hallott? Törülgette kidudorodó, szögletes homlokát. Olyan hangon bizonygatta, mintha az örök bíró ítélőszéke előtt adna számot az életéről:

– Életemben soha senkit meg nem rágalmasztam, kérem. Nem vagyok olyan ember, hogy a mások becsületét rágjam, mint a szű. A légynek sem vétettem soha! Sze tetszik engem ismerni, minek mondjam?

Az ügyvéd jámbor, sajnálkozó képet vágott, bár Máthé nem láthatta a rájuk boruló sötétben.

– Igaz lenne, hogy meg akarta gyilkolni magát az orvos?

Máthét egymást kergető hullámokban ostromolta a hőség és a hideg borzongás.

– Engem meggyilkolni? Az orvos? Ki beszél ilyent? Hát az hogy lehetne igaz? Sőt ellenkezőleg! – bizonykodott hevesen. – A doktor úr gyógyított meg! Neki köszönhetem, hogy lábra álltam s újra taposom ennek a bús földnek a fekete sarát! Megölni engem? – rázta tiltakozva a fejét. – Miért? Sze nem vétettem én soha neki?!

Deák türelme most már végleg fogytán volt, de csüggedéséből újra meg újra fölrázta valami. Megsejtette, hogy a vén agyafürt szószátyár mégis betévedt az udvarába. Egyenesben voltak.

Deák biztos volt abban, amit mondott:

– Szabóék tanúkat tudnak állítani, hogy maga gyilkossági szándékkal rágalmazta az orvost. Tudja maga, hogy van. A tanú: tanú.

Jaj, azt az irgalmát a sok lepcsés szájúnak! Ki lefetyelhetette el? De ő nem is rágalmazhatta, mert nem volt eszméleténél! Hanem mások, hogy a pokolvar rágná le a nyelvüket!

Fölrémlett előtte a betegágyát körülállók fekete alakja, mint megannyi földbe vert cövek. Elszívták előle a levegőt. S az sem volt elég, hanem végül pert zúdítanak a nyakába! Na, megállj Kuri, te álnok koma! Gergely, te kétszínű rokon!

Savanyú volt a szájában a nyál. Köpött egyet.

Az ügyvéd oldalt lépett, nehogy a cipőjét találja.

– A maga vagyónára mennek rá – ütötte a vasat Deák, s olyan hevesen írta a köröket a levegőbe, hogy Máthénak hátra kellett kapni a fejét. – Egy ilyen rágalmazásért bármekkora kártérítést lehet követelni. Becsületsértés! Tudja meg. De még be is zárhatják, ha ügyes ügyvédet fogadnak. Megjegyzett ember lesz maga, András bácsi. Még a becsületsértés hagyján. De rontotta Szabó Mátyás orvosi hitelét! S ezt mind tanúk bizonyítják, ez a baj!

Keserveset sóhajtott Máthé:

– Tanúk? – s már túl volt azon, hogy gondolkozni is tudjon. Nem bírta elképzelni, kik lehetnek azok az álnok kétszínűek, azok az elvetemedett köpenyeforgatók az ő baráti köréből, akik Szabóéknak tanúskodnának...

Az ügyvéd jó emberismerő lévén, megsejtette a pillanat döntő fontosságát. Nem hagyta sokáig gondolkozni a keze közt vergődő áldozatát:

– Érdeklődtem az ügy felől bent a városban. Rendkívül érdekes jogi vonatkozásai vannak, ahogy sikerült megtudnom. Éppen ezért, feltéve, hogy magának van igaza, elvállalom a képviselőletét. No, ne ijedjen meg, nem kell semmit fizetnie. Ingyen vállalom, mert az ügy nagyon érdekes. Érti? Ingyen! – szinte belekiáltotta Máthé fülébe, aki olyan kövülten állt, hogy se hallott, se látott. – Egy vasat sem kell fizetni. Feltéve, hogy magának is vannak tanúi Szabó doktor gyilkossági szándékát illetően. Érti, amit mondok, András bá?

Máthé még mindig nem válaszolt. Mintha letaglózottak volna.

– Na, én megyek is. Hideg van, egészen átfáztam... A tanúival aztán keressen föl az irodámban. Isten áldja, András bácsi!

Mire fölcsődött, már egyedül állt a sáros utca szélén, s erősen simogatta arcát a hegyek közül idetévedt télvégi hideg szél. Lábai meggémberedtek, alig bírt mozdulni. Lassan eszénkedett. Kémlélődött, nem tudta bizonyosan, kísértés játszott-e vele vagy valóban az ügyvéddel beszélgetett.

A kutyák kitartóan csaholtak, odabentről meg Kuri hangja áttört a falakon, rezegtette a párás ablakokat.

Forgatta Máthé a nyakát, s eltűnődve nézte a templom komor tömegét, mely mintha ránehezedett volna az alvó falura. Orrához emelte kezét, szagolgatta, s kissé kijózanodott, mert megérezte kezén az ügyvéd kesztyűjének finom illatát.

Fene ezt a Szabó Pistát! Kénytelen volt beismerni, hogy nem hiába költötték a töméntelen sok pénzt Mátyás taníttatására. Túljár az eszük hét falu okosságán is. De csak hadd pereljenek!

Odabent szaporább és hevesebb lett a szó.

– Mi kell neki? Mit akart? – kérdezte Gergely a belépőt.

– Mi hogy kéne? Pénz! – felelt Kuri a barátja helyett.

Costint is elragadta a harci kedv és az ellenkezés:

– Pénzt ne adj neki! Egy fityinget se!

Máthé az asztalhoz döcögött. Nem felelt. Néma volt. Csak a kezével intett eltűnődve.

Gergely már folytatta is az előbb félbehagyott monológját:

– Ha mi egyhangúlag kimondjuk, hogy a híd nem kell: hadd lám, mit tudnak tenni a nép közös akarata ellen?

András bát mintha kicserélték volna. Nem hangoskodott, s még a tervezett hídépítés sem zökkentette ki némaságából. Magába roskadva ült, füle mellett elsüvítették a körülötte szenvedélyesen fölcsapó hangok, nem érdekelte őt már semmi, nem is akarta hallani. A bort is alig kóstolgatta, s ha belenyalintott a pohárba, háborgás remegtette meg a gyomrát.

Attól a szenvedélyek nem hunytak ki! Beszért, hadonászott s ivott is helyette eleget az unokaöccse.

Nagyon későn, valamikor éjfél felé szedelőzködtek föl. Röpködtek a bíróra szórt szitkok, lobogtak a sérelmek. A bortól erre-arra támolyogtak az egymásba kapaszkodó férfiak, s Kuri Pál éppen a küszöbön botlott meg, úgy hogy nagytömeg teste szinte elterült a sáros udvaron.

Máthé türelmesen megvárta, míg a cimborája alaposan megrecsumozza az alattomosan lába alá lopakodott küszöböt s kikáromkodja magát. Akkor aztán melléje sompolygott, s nagy titokban megcibálta a cifrán hímzett bunda szárnyát:

– Ide hallgass, komám. Te csakugyan megesküdnél?

A nehézkesen szuszogó, kövér férfi megállt. Mintha a szavak értelme nem jutott volna el a tudatáig. Az oszladozó társaság többi tagja előresietett, s már kint az utcán hangoskodott.

Mivel Máthé András izgatott kérdésére késett a válasz, tétovázva hozzátette:

– Arra, hogy csakugyan el akart tenni engem láb alól az a gyalázatos orvos – mondta bártortalanul.

Kuri csak most kapott észbe. Olyan hangosan kiabált, hogy a szomszédban két kutya is odarohant a kerítéshez.

– Hogy az én legkedvesebb komámat? Ott voltam, mindent láttam! Akár a Jézuskrisztusra is megesküszöm!

Együtt haladtak. Máthé bicegett, s erősen töprengett.

Kuri viszont egyfolytában esküdözött hazáig, éjszakai csendháborításnak beillő buzgalommal.

Az öklömnyi ember, aki ezen az estén kezdett újra belekóstolni a kinti világ életébe, olyan sunnyogva, csüggedten és hallgatagon talán soha életében nem tért haza a korcsmai asztal mellől, mint ezen az éjszakán.

Az asszonyba sem kötött bele: elfelejtette elpáholni.

*

Komisz éjszaka borult Máthé Andrásra.

Vergődött, kínlódott. Szemhéjait makacs eltökéltséggel szorította össze, ezernyi csillag villódzott előtte kékben, sárgában, lilában és vörösben váltakozva, – de az álom csak elkerülte.

Pert indítanak ellene Szabóék! Nem volt ő olyan ostoba, hogy legalább önmaga előtt ezen a kegyetlen éjszakán be ne ismerte volna: valóban úton-útfélen hangoztatta az orvos gyilkossági szándékát. Persze, csak szűk baráti körben. De vádjait nem gondolta komolyan, csak hát az embert elragadja a szenvedély, s olyankor elereszti a nyelvét.

Ha tanúkat állítanak Szabóék, valóban megnyerhetik a pert...

Szemet vetettek a birtokára. Úsznak a földek, te jó isten!

Felnyögött, keservesebben és szenvedőbben, mint amikor összeroncsolt testét fájlalta.

Soha nem volt nagyobb szüksége Kuri Pálra, mint életének ebben a csatájában, a készülő ütközetben. Azt állítja, hogy mindent látott. De vajon mit mond Lidi nén?

Máthé csak homályosan és összefüggéstelenül emlékezett vissza azokra az órákra. Esméletén kívül volt. De Lidi nének, aki állítólag megmentette az életét, mindent tudnia kell!

Hajlandó-e esküt tenni Lidi nén is? Máthét kétségek marcangolták. Egy ilyen kiaszott, félig már a másvilágon támolygó öreg csontba nem vethet az ember valami különösen erős bizalmat.

Istenem, vajon hány óra lehet? Vajon messze van-e még a hajnal? Kilesett a vaksi ablakon, de csillagokat nem látott.

Ez lesz az ő halála, ez a per...

Órák hosszát vívódott, s testének bőséges izzadásától csuromvizessé ázott az ágyneműje. Úgy érezte, újra a régi láz lepte meg.

Később, hosszú kábultság után, mely valahol az álom és ébrenlét határán bénítgatta az agyát, nem bírta a tépelődések koponyarepesztő rohamát, fölkel, és sietve öltözködni kezdett.

A derengés mintha fokozódott volna. Vagy csak a szeme szokta meg a sötétet, s most inkább lát?

Sietett Máthé András, erősen iparkodott, nehogy időközben nyakába vegye Lidi nén a falut.

Sári nén csak nemrég kapott bele a szakadozott, apró horkantásokba.

Máthé feldühödött, lám, a hajnal mindkettőjüket ágyban lelte. Mérgében alaposan megcibálta:

– Bújj ki az ágyból, te. Virrad!

Az asszony szédülten, kóválygó fejfel riadt, s bizonytalanul nézett szét maga körül. Látva, hogy az ura útra készen szöszmötöl az ágya mellett, első kérdésként az szaladt ki a száján:

– Hová mégy, András?

– Megnézem az állatokat – mondta kurtán, határozottan. A másik dolog, ami égette s amiért valójában odahagyta vackát, nem elárulni való. Arról nem muszáj tudni az asszonynak.

Sári nén magához tért, s öklével dörzsölte ki az álmat nehéz szemhéjai közül. Úgy érezte, mintha szempillái össze akarnának ragadni.

– Még messze van a reggel. Hadd pihenjenek az állatok.

– Hogy volna messze? Sze virrad! – erősködött András bá.

– Hol van még a! Nem látod, hogy csak az ég tisztult ki?

A férfi felhorkant:

– Engem ne oktass! Az állatokról rossz álmot látam – hazudta, s azzal kisírt az ajtón, nehogy a felesége valami gáncsot vessen egy újabb megjegyzéssel.

Ahogy becsukta az ajtót s elbicegett, az álmában megzavart asszony nekibátorodott:

– Láttál te nagynyavalyát, nem álmot! Részegre szoptad magad, hogy a fene a bendődet, vén disznó! Lelkére kötötte a doktor is, hogy ne igyék! Alig tud járni, bottal támasztja magát, mint egy nyomorék, s mégis a sárga földig leissza magát!

A korholó szavak már nem érhatték utol, András bá tőle telhető igyekezettel baktatott át a sáros udvaron.

Kénytelen volt belátni, hogy tényleg az időközben csillagosra derült ég csapta be: az játszott vele hajnalosdit. De a fölfedezésen nem gerjedt indulatra, inkább szerencsének tartotta, hogy nincsen még reggel: legalább biztos, hogy otthon találja a vén kuruzslót.

Izgatta a kíváncsiság, vajha megesküszik-e az a gyámoltalan öregasszony, aki e pillanatban Máthé számára a legfontosabb élőlény lett az egész világon. Lidi nén kéne legyen a koronatanú.

S mit hoz a véletlen: épp akkor bukkant elő a bakter az egyik kapu sötét mélyéből, amikor Máthé már-már útjának céljához ért. Amott lapult Lidi nén alacsony eresztű házikója, szinte bebújva a többi épület hóna alá.

Nőtt, egyre terebélyesedett András bá előtt a kapu alól kivált árnyék. Már a nagy tornyos kucsmát is látta, s szeme megsejtette a hegyes vasban végződő, hosszú, sima nyelű karót, amely az éjjeliőr fegyverül szolgált.

Sokat nem tétovázott. Perdült a sarka körül, s mintha valamiféle bűvös hatalom egy miccre elvette volna lábából a nyomorékságot, szinte futásnak eredt – visszafelé.

– Állj, hé, ha tisztességes dologban sántikálsz! Most megfogtalak, tolvaj!

Fogtad az anyád keservét! – dűnnyögte András bá, s szedte az irháját. Ügetett. Csak ne ordibálna az a kelekótya bakter. Fölriasztja álmából a falut, s végül tényleg elcsípi. Mi a fenét mond, mit keresett Lidi nén háza körül? Rajtaragad a gyalázat, soha le nem mossa...

– Gyújtogató! Gyilkos! – kísért a rekedt kiáltás.

A szendergő házak közt azonban élettelenül veszett el a hang, s valószínű, maga az éjjeliőr is örvendett, hogy megszabadult, nem kell megfognia senkit s a csendőrségen előállítania. Még kiáltott egyet-kettőt, aztán elhallgatott.

Némaság és szívet dobogató nyugalom vette körül András bát, aki hamarosan visszaérkezett oda, ahonnan útnak eredt: a saját udvarára. Itt már teljes biztonságban érezte magát. De a képzelete gonoszul játszott vele. Nyakendős urakat látott forgolódni a csűr körül, s azok egy zsineggel méricskéltek valamit. Máthéban elhült a vér!

Üvölteni szeretett volna a kétségbeeséstől.

De milyen szerencse, hogy idejében észrevette a baktert! Ha az látta volna őt belépni Vas Lidi nén udvarára, holnapra már híre terjedt volna a faluban, hogy Máthé András meg Lidi nén együtt lovagolnak seprűnyélen a kémény nyílása fölött, forró szerelemben összefogózva.

– Pihá! – köpött ki.

Ziháló mellett állított be a házba, amelyből imént még menekülni akart. Most már nem csapkodott, nem szeleskedett, mint távoztában. Óvatosan csukta be az ajtót, Sári nén azonban nem aludt, azóta is nyitva tartotta a szemét, s várta a fejleményeket.

– Mi van az állatokkal, te messzire búzló szeszraktár? – rikkantott rá az asszony. – Nem szégyelled magad? Olyan részeg vagy, hogy azt sem tudod, mit csinálsz! Elitted azt a kicsi eszedet is, ami még volt, hogy a hóhérok kötöttek volna nyakkendőt neked!

Máthé minden pillanatban kész volt a támadásra. Fel-emelte a botját, hogy lesújtson vele a sötétben, csak úgy vaktában, azt sem bánta, ha az asszony fejét találja. De megbillent a teste, meglódult, s mielőtt a kézbeli suhintott volna, megtántorodott, s az ágyra zuhant. Káromkodott egy sort, de ha már így rendeltetett, hogy akarata ellenére az ágyába került, ott is maradt. Elhelyezkedett kényelmesen, s számolgatta a perceket... Később elkukorékoltta magát egy kakas.

Ólomlábakon cammogtak a percek.

Alig pirkadt, amikor Máthé András, ernyedte végtagokkal, kimerülten az álmatlanságtól, végül is fölkerekedett, és elszédelt Lidi nénhez.

A falu ebben a kora reggeli időszakban dideregve ébredezett. De itt-ott a házak kéményéből kékesen kóválygó füst kacskaringózott a derült ég felé. Hajnal közeledtekor különösen hideg volt. Hosszabb-rövidebb, ezüstös csillogású jégcsapok függtek sorjában a házak ereszén. Megnyíltak a pajtaajtók, és pessedt szagú pára bodrozott ki a friss levegőre, máshol hangos beszéd zavarta meg a csendet. Tehénbógés, lónyerítés, asszonyi nyelvelés, legényfűtyölés és dühös férfikáromkodás fonódott össze.

Vas Lidi nén ezekben a percekben kászálódott ki az ágyából, amelyet szakadozott, elnyűtt pokrócok takartak. Az alacsony gerendázatú házban olyan hideg volt, mintha marékkal hordták volna ide az éjszaka. Avitt szag, állott, rossz levegő szorult a vályogfalak közé, s az ablakokat sűrű homály lepte be. Az üvegtábla alsó sarkába zúzvara rakódott.

Az öregasszony, csepűszerű haja közt vakargatva, a tűzgyújtással pizmogott.

Nem volt kihez szólnia egy szót, egyedült élt, így hát magában sorolta el, hogy miféle utak várnak reá a fölvirradó napon, s öreg lábait biztatgatta:

– Siess, Lidi, ne sokadozz a tűzgyújtással, eddig már Dánosék is fölkeltek, s az a szegény kicsi gyermek erősen beteg...

Dános Déneséknél a négyesztendős Árpádka teste megforrósodott a tegnap, s az anya, köténye alatt egy darab szalonnával, nyomban szaladt Lidi nénhez. A vénasszony meg is nézte a gyermeket. Közben néhányszor ráköpködött, hogy meg ne igézze, bár – véleménye szerint – amúgy is szemmel verték meg.

Abban maradtak, hogy ma reggel ólmot önt Lidi nén, hiszen az a leghatékonyabb ellenszere a gonosz szempár verésének.

Matatott az öregasszony, totyogott, s végül egy tojást vett elő, hogy szalonnára ütve rántottát süssön reggelire. De ekkor hirtelen összerezzen, meghallotta az ajtó előtt döngő lépteket.

Lidi nén vékony lábszárán villámként cikázott át a rémület. Mindenre gondolt, csak épp arra nem, hogy Máthé Andrást kormányozza hozzá az ördög.

Tudta ő Máthéről, hogy – unokaöccsével, Gergellyel együtt – mindig is diflamálta az ő tudományát, ócsárolta a kenőcseit meg a növényeit... Mit kereshet hát ez nála ilyen jókor reggel?

Alig koppintott Máthé az ajtón egy rövidet, máris olyan erővel lökte be, hogy a kilincs szinte vele szakadt. Jaj, te nagy isten! Kezében hatalmas furkóst szorongatott! Lidi nének megroggyant a térde, sovány kezével horpadt melléhez kapott, úgy érezte, rögvest megáll a szívverése.

– Csakhogy meggyógyult keed – kezdte a vénasszony elfacsarodott szájjal, s bánkódott, hogy miért is nem zárta be az ajtót. Hiszen ez menten összetöri a csontjait a keserű burjánléért, amivel megitatta volt! – Lám, lám, milyen csodákat él meg az ember! – ingatta reszkető fejét, s egyre simogatta beesett mellét. – Már azt hívők, hogy nincs gyógyulás a keed számára. Semmiféle uruság nem használt má. De az a felséges nagy isten... Ej, mert végtelen az ő fenséges hatalma!

A férfi köhintett. Kurtán csak annyit bökött ki:

– Hál' istennek.

Lidi nén megnézte tetőtől talpig.

– Lám, már még járni is tud! Nem is hihetem! Hála a fennvalónak!

A botot ugyan nem emelte ütésre Máthé, de olyan zord ábrázattal állott Lidi nén előtt, hogy a vénasszony nem bírt megnyugodni. Nézte, fürkészte az apró termetű férfit vagy inkább a szándékát; a furkóst különösen gyanakvó pillantásokkal tapogatta körül.

Végre Máthé nagy lélegzetet vett, s nekifogott a mondokának:

– Tudom én, hogy isten után kinek köszönhetem!

Lidi nén közbevágtott gyöngé, síron túli hangon:

– Istennek. Csakis annak a jóságos istennek.

– Én olyan ember vagyok, ide hallgasson, hogy nem szoktam elfelejteni, ha valaki jót tesz velem.

Furfangos fenyegetésnek érezte az öregasszony, de ráhagyta:

– Nem is. Azt nem szabad elfelejteni.

– Ha a doktor gyógyított volna meg, most hozzája mentem volna eligazítani a fizetséget.

– Úgy, úgy. Úgy bizony. – Lidi nén most már biztosra vette, hogy ütött a végórája. Ez a vad ember, ha egyet rásóz azzal a bottal, neki kampec. Az egész falu tudta, hogy Máthé nem nézi, hova üt, amikor nekizúdul a feleségének. De Sári kövér, erős, az bírja. Annak akár a fejét is koppanthatja. De egy ilyen öregasszonyt, akibe már csak hálni jár a lélek?!

– Én nem a doktorhoz mentem, hanem keedhez! Érti-é?

– Jól tette, lelkem. Azt nagyon jól tette. Értem.

– Azért jöttem, hogy személyesen köszönjem meg...

Csak most vette le a kucsmáját. Egészen békésen viselkedett, csak az arca volt fakó és feldúlt. Lidi nén lábaiba kezdett visszatérni az erő. S az is eszébe jutott, hogy Máthé legalább tizenöt esztendővel fiatalabb nála, akkor hát miért ne tegezné.

– Milyen nagy beteg is voltál, te András...

– Tudom én azt. Fél lábamat már rángatták is lefelé a föld alá.

– Bizony. Engem hívtak hozzád. Másként nem mentem volna. Ó, dehogy tettem volna én bé a lábamat, ha nem hívnak!

Máthé rábólintott:

– Még szerencse, hogy hívták...

– Hát bizony. Mikor én megláttalak, már úgy elkezelt volt téged az a doktor, hogy ha azon minutában keserű fűvet nem főzetek, most már te is alulról szürcsölnéd a hólevet.

– Ugyi, na! – pislogott Máthé ravaszul.

Lidi nén minden szavával engesztelni akarta a haragos férfit s igazolni magát:

– Csak az a fű segélt rajtad, András fiam. Mert ha én akkor oda nem megyek, hát...

Sok volt a szó. Máthé nem azért sietett ide, hogy a vénasszony ostoba galagolyásait végighallgassa. Egy kurta kézlegyintéssel elvágta a beszéd fonálát:

– Tudom én! Mindent tudok! Kár is beszélni róla! S azért jöttem, ide hallgasson, Lidi nén, hogy eligazítsuk a tartozást. Akárki tanúsíthatja, én háládatos ember voltam világeletemben, de aki rosszat tesz nekem, annak a gégejét tépem ki. Már én ilyen vagyok. Viszont aki jó-

szívvel van hozzám, attól én semmit se sajnálok! Még a búzáat se!

Lidi nén elérte a szót, s halvány mosoly virult ki ezernyi ránc között. Hogy megijedt az előbb, ó, ez a vén-ség! Mindig rémeket lát!

– Hogy éppen keedtől sajnálnám, akinek az életemet köszönhetem?

– Biza nekem, fiam. De ki tudná azt megfizetni? Ó, hogy én mennyit böjtöltem az életedért, András fiam! Nem is mondtam senkinek, de egyik éjjélkor aranygyűrűt vittem volt ki a temetőbe, s odaadtam a bagolynak, hogy ne mind a te ablakod körül röpködjön. Tudod, a bagoly is olyan, hogy jobban szereti az aranyat az emberéletnél. Azzal is lehet alkudozni. De ne mondd senkinek...

Aranygyűrűt? Hogy a fene a száját a vén szipirtyónak! Mennyit hazudik! Honnét lett volna neki aranygyűrűje? – gondolta Máthé, de ki nem mondta. Inkább ráhagyta.

– Ki fizethetné meg nekem azt az aranygyűrűt? – bátorodott neki Lidi nén.

Máthé erélyesen koppintott a botjával, hogy nagyobb nyomatéka legyen a szavának:

– Márpedig azt én megfizetem keednek! Meg, ha addig élek is! Sze azért jöttem.

– Jól tetted, fiam. Ül le – jutott eszébe a vén-asszonyoknak.

– Nem ülök, sietek. De azt ne mondja nekem senki, hogy a doktor gyógyított meg.

– Nem, fiam. En gyógyítottalak ki.

– Nahát. Éppen azért. Úgy gondoltam, hogy egy véka búzáat megér az én életem.

– Egy vékát? Meg az többet is, fiam!

Máthé eleresztette a füle mellett a közbevetést.

Ellenben próbálta forgatni a szót:

– Keednek köszönhetem, hogy nem ölt meg az a fattyú. Igaz-é?

– Igaz. Szent igaz.

Na, most aztán hogyan forduljon tovább a beszéd? Máthé töprengett. Szerette volna töviről hegyire kifagatni a vénasszonyt, de az mostanig egyetlen olyan szót se ejtett ki azon a besüppedt, fogatlan száján, amilyenre neki szüksége lenne.

Le is ült volna szívesen, de olyan nagy volt a rendtelenség, a mocskok, s annyira búzlott minden körülötte, hogy önkéntelenül arra kellett gondolnia: ilyen helyen tenyészik a tetű.

Visszatette fejére a kucsmát.

– Keed jól tudja, hogy volt. Nem kell azt én elmagyarázzam keednek. Senki sem tudhatja jobban keednél.

Reszelt a torka a vénasszonynak:

– Tudoom, tudoom. Ott vóótam.

Máthé piszkálni kezdte nagy ravaszul:

– Osztán hogy volt? Mert, tudja, én sokféleképpen hallottam.

– Hát hogy? Futott hozzám egy gyermek, hogy siessek hamar, mert Máthé András már a halállal küskölődik. Aztán én futottam, amilyen gyorsan csak tudtam.

Máthét hergelte a locsogás.

– Jó, jó! Onnét kezdve én is tudom. De addig hogy volt?

– Hát azt neked nem mondták meg? – köntörfalazott a vénség. – Minek titkolják? Sze más emberrel is megesett, hogy béfordult az árokba. Ha még ittas sem voltál, nincsen abban semmi szégyen. Olyan cudar nagy hófúvásban, olyan gonosz lovakkal. Jó, hogy a farkasok nem támadtak reád.

Nem akaródzott találni a szó. Hiába, Lidi nén nem olyan, mint Kuri vagy Gergely. Neki nehezen csetlenek-botlanak a kerekek a koponyája mögött. Máthé izgatottan hadonászott s próbálta rávezetni a vén szipirtyót:

– Azt is tudom, hogy béestem az árokba. Csak azt nem tudom, hogy mit mívelt velem a doktor. Attól kezdve, hogy az reám tette a gonosz kezit, éreztem, hogy mindjárt megnyivadok.

Lidi nének úgy járt a savószínű szeme, akár a vetélő:

– Úgy. Úgy. Hogy megnyivadsz. Hallj oda, te!

– Valamit csinált velem a doktor, mert éreztem, hogy apad előttem a levegő. Meg fájt rémségesen a nyakam. El is ájultam, hallja-é!

A vénség bólíntott:

– El, el.

– Aztán, amikor magamhoz tértem, hát keedet láttam az ágyam mellett.

– Ott voltam. Ott – visszhangzott gyöngén a vénasszony szava.

– De a nyakam már nem fájt akkor. S a mellemben is szabadon járt a levegő, ki s bé. Hát én azóta mind csak azon töröm a fejem, hallgassa meg, hogy mitől fájhatott nekem olyan erősen a nyakam, amikor én azt meg sem ütöttem.

Lidi nén fölcsillanó szemmel kapott észbe. Helyt vagyunk!

– Mitől egyébtől, mint a kötéstől! Attól, fiam.

– A kötéstől? – Máthé csodálkozva kerekítette nagyra a szemét.

– Hát! Mi egyébtől, ha meg sem ütötted?

András bá kicsit eltűnődött:

– Osztán, ide hallgasson, ki tette reám azt a kötést? Keed? – S hirtelen szigorúra, sőt fenyegetőre váltotta a hangját. – Ha keed tette, akkor nem érdemel egy szem búzát sem! Olyan kötés volt az, hogy szinte megfulladtam alatta! Aki reám csavarta, az tömlöcöt érdemel, nem búzát!

Az indulatos szavak, a hirtelen kitörés célba talált. Az öregasszonynak minden porcikája reszketni kezdett. Ismét erőt vett rajta a félelem, amely a férfi megjelenésekor kínozza. Jól sejtette ő, hogy számadoltatni jött ez az öklömnyi méregduda. Hej, sok gonoszság rekedt ebbe a Máthéba! Ő mindig tudta, s tartózkodott is tőle. Tagadni próbált:

– Hazudott, aki azt mondta! Ott se voltam! Karón száradjon el a bőröm, ha egy ujjal is hozzányúltam a keed nyakához!

A férfi billentett egyet a vállán, duzzogva:

– Nekem pedig azt mondták!

Nem kap búzát, istenem! De nem is bánja, csak szabadulna már, csak hordaná el innen magát ez az emberbőrbe tévedt csípőspaprika. Ki tudhatja, mit forgat a fejében? Milyen szándék ű zhetne ide, jókor reggel, hogy alig nyílt ki az új nap? Úgy néz reá, hogy majd fölnyársalja.

Ó, ó, bárcsak fordította volna rá a kallantyút az ajtóra.

Már ismét magázta:

– Nem is láttam, amikor békötötték a nyakát. Folyjon ki a két szemem, ha ott voltam!

András bá fenyegető szeme megvillant:

– Akkor ki volt?

– A doktor volt...

– A doktor? – Máthé megenyhült. – Az már más, ha a doktor volt...

– Nem láttam én semmit, isten engem úgy segéljen – vacogott Lidi nén, s szinte hallani lehetett csontjai zörögését. – Én nem voltam ott, nekem hagyjanak békít!

De András bá megbékélten vigyorgott, hogy mennyire ráijesztett a szerencsétlen önöntőre.

– Tudom jól, hogy nem keed volt, Lidi nén. De ismernem kell a teljes igazságot. Keed is tanúja volt, hogy szinte, de szinte megfulladtam.

Most már azonban beszélhet neki Máthé András, vi-gyoro-ghat, mert ő nem hisz neki, nem bízik benne.

– Nem láttam semmit. Nem hallottam semmit. Nem voltam sehol.

Máthé negédes szavai szinte daloltak a nyájasságtól, csak-hogy éppen meg nem simogatta a minden porcikájában remegő kuruzslót:

– Ide hallgasson, Lidi nén. Sze tudom én jól, hogy keed mentette meg az életemet. Keednek az a két áldott keze húzott ki engem a halál torkából. Elöttem hiába próbál hazudozni akárki ember fia. Nem is sajnálok semmit attól, akinek isten után életemet köszönhetem. A véka búzát majd kimérem. De hallani akarom a tiszta igazságot. A valóságot, amire akár esküt is tehet keed is, meg én is. Érti?

Lidi nén nézte a semmit, s hallgatott,

– Mert én, ha keed a szintiszta igazságot mondja, nem sajnálok két véka búzát sem!

Az már sok! Két véka búza! De mit forgat a fejében ez a kapcabetyár? Bizalmatlanul pislogott rá.

– Két egész véka búzát mérek ki keednek, ha megmondja nyíltan, hogy én már halálomon voltam, s elszállni készült belőlem a lélek, annyira megszorította a doktor a nyakamat azokkal a vacak rongyokkal.

Várt. De a válasz késett, Lidi nén megzavarodott. Hirtelen megint szigorúra fogta a hangot:

– Láta vagy nem? Erről van szó! Beszéljen!

– Hát hogyan láttam volna, amikor ott voltam? – nyelt a vénasszony. – Már még a bagoly is az ablakra szállt. S ha én oda nem sietek, fiam, hát te eddig már...

Nem várta meg a mondat végét, közbevágtott:

– Ezt akartam tudni. Ez a tiszta igazság, amire akár meg is esküdhetsz az ember. De, ide hallgasson, ezt maga másnak is meg meri mondani, ugyi?

– Hát hogyan! Amikor tulajdon szemeimmel néztem, hogy eláll a szuszogásod? – Rendre-rendre megnyugodtak a végtagjai, már nem reszkettek annyira.

Máthé rásandított a szeme sarkából:

– Aztán meg is esküszik az igazságra, ugyi?

– Esküdni? Minek az? – fogott gyanút Lidi nén.

– Már ha szükség lesz rá. A bíróságon – tette hozzá félszájjal Máthé.

Zavar és rémület kergetőzött az öregasszony homályos fényű szemében.

– A bíróságon?

Keze alig észrevehetően megrebbent, mintha legyet hajtana el az orra elől. A hideg és a meleg fölváltva sétálgatott a szíve körül.

És Máthé nem akarta félbehagyni, egyre gyötörte:

– Én két tetőzött véka búzáat sem sajnálok az igazságért! – mondta, miközben ette a méreg, hogy olyan nehéz felfogása van ennek a nyomorult vénasszonynak. De a bíróság előtt érvényes lehet a szava. – S miért ne esküdhetsz meg, ha muszáj? Ami igazság, azért akár pokolba is megy az ember!

Lidi nén csak hebegett-habogott, nézett mindenfelé:

– Minek az, te András? Eskü... Bíróság...

– Ne kérdezze! Nem tartozik keedre! – pattogott Máthé. – Keed csak annyit mondjon, hogy esküszik-e vagy nem?

A vénasszony bólintani akart, megadta magát, de mozdulatait eltorzította a testén újra elhatalmasodó reszketés.

– El is hozatom ide azt a két vékát. Egyet az élelemért, másikat az igazságért. Csak azt akartam tudni, hogy a törvény előtt esküt mer-e tenni az igazságra.

Bármerre járt Lidi nén, keresztül-kasul a faluban mindenütt s mindegyre a törvényt hallotta. Azt szidták az emberek, attól rettegtek. Arra hivatkozott a jegyző meg

az adószedő is. S most, hogy Máthé kimondta a szót, az asszony szívében nekiszilajodott a félelem. Tátogott.

A férfi szeme komor fenyegetéssel tapadt a ráncos arcra:

– Aki békötötte a nyakamot, hogy megfulladjak, a tömlöcbe kerül, megmutatom! Szent igaz, hogy valaki mögött hosszú időre bécsukódik a börtönajtó! Ha keed nem esküszik meg, hát... – fenyegette az ujjával is. – Mert ezt csak esküvel lehet bizonyítani! De ha keed megesküszik a törvény előtt, akkor már biztos, hogy nem ludas a dologban. – Dörzsölte Máthé a homlokát, hátha az ujjai segítségével rendet tudna teremteni zavaros, összevissza gondolatai közt. – Keednek igazság szerint arra kéne esküt tenni, hogy azt a veszedelmes kötést, amelyik szinte hogy halálot okozta, keed vette le a tulajdon kezével. Érti-é? Mert másként maga kerül a tömlöcbe! Ott pedig hideg van és sötét. A varasbékák úgy ugrálnak, mint a pincében. Talán még kígyók is vannak! Ott aztán kukulhat haláláig, ha nem mer esküt tenni az igazságra!

Mit is mondhatna még, hogy végképp beleoltsa a réműletet ebbe a vén boszorkányba? Egyik kezével fenyegetett, a másikkal simogatott:

– Én a két véka búzát megadom. Afelől keed nyugodt lehet. Na. Esküszik-é, vagy nem? – kiáltott rá fenyegetőleg.

Lidi nén ráncái összeszaladtak. Réműlettől remegve húzódott mind hátrább, be a sarokba. Beteg, gyulladáso szeme bőségesen ontotta a langyos könnyeket, anélkül, hogy sírt volna.

– Akkoor esküszööm – nyögte ki.

Máthé arca földerült, s roskadozó teste egyenesre rándult:

– Ezt akartam tudni, lássa-é! Csak bátorság, Lidi nén! – s csakhogy föl nem kurjantott örömeben. – A búza aztán itt lesz, elküldöm! Na, isten áldja! – s már szaladt is tovább, mint akinek halaszthatatlan a dolga. Ott hagyta az öregasszonyt a tépelődéseivel, hadd sírja ki magát kedvére.

Fél lábát maga után rángatva, mint valami kóborlásra kárhoytatott lélek, akit egy percre sem hagy megpihenni a nyugtalanul égő lelkiismeret, szinte rohant az utcán.

Elhessegette magától a gondolatot: mégiscsak Szabó Mátyásnak köszönheti, hogy már ilyen serényen tudja szedni a lábát!

Lidi nén után Kuri következett. Máthét az izgatta, nem változott-e legkedvesebb komájának a véleménye az este óta. Az embert a mámor hamar elragadja, s józanul esetleg egészen másképp nyilatkozik. Előbb-utóbb bele kell háborodnia ebbe a perbe, amit Szabóék akasztottak a nyakába. S már ismét kételkedni kezdett Lidi nén állhatatosságában. Tényleg esküt tesz a vénasszony, ha szükség lesz rá? Vagy cserbenhagyja? Igaz, két vékát ígért neki, de ha Szabóék megorrintanak valamit, képesek ráduplázni az ígéretre! Egy ilyen együgyű, ostoba perszónában nem bízhat az ember.

Máris szeretett volna visszafordulni s tovább puhítani, faggatni a vénasszonyt. Belerágni a szájába a szavakat. Hátha nem értette meg tisztán, miről is van szó. Nagyot-hall, s erősen nehéz a felfogása. Nem kellett volna türelmetlenkedni és sietni.

De ha már elindult, nem tér vissza; előbb mégis Kurit keresi fel.

Hanem a búzát, azt a két vékát, azt még ma délután elküldi a vénasszonynak, hadd legyen biztosítva az eskü.

A tanúk lázas megdolgozása közepette kellemetlen vereség érte Máthét még a délelőttön: Ádám Jóska, a nagy bizonykodó Kuri Pál sógora egyszerre elvesztette az emlékezőtehetségét. Hiába magyarázta neki előbb Máthé, majd a segítségére siető Kuri is: a sógor csak a fejét rázta. Nem látott ő semmit, sem a kötést a beteg nyakán, sem a baglyot az ablak párkányán. S ebből nem engedett!